

A' BÉTSI

419

MAGYAR KURIRNAK

ÖTÖDIK ESZTENDEJE.

Bienstock & Fritzsche

1791.

Ex Museo
Hungarico.

Iratott *Esztelneki Szatsvay Sándor* által — és Nyom-
tattatik a' 2 M. Haza' költségével és betűivel.

Crescit sub pondere Palma.

A' Nyomoruság leg - jobb Oskola.

1893

Magyar
Nyomoruság
1893

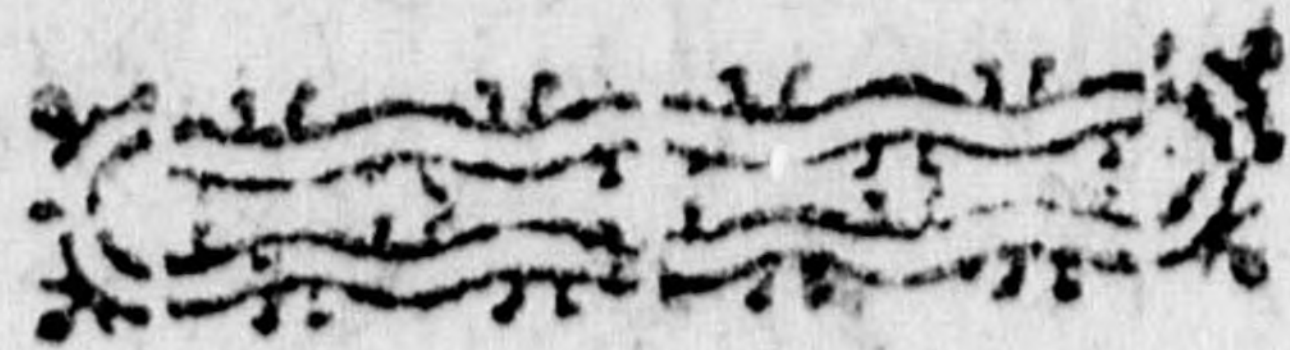

A' ROMAÍ TSASZARIES AP. KIRALYI FELSÉG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBÖL Kedden 4. Januáriusban 1791.

Bétsből egy orvendetés: — és több apro hírek.

A' mi Felséges Királyunk előbbeni nyavallyájából, mely az ujj észtendei szokott Udvari Gálát is ezen hón. 12-dikére, u. m. a' Nápolyi Felségnek születése napjára halasztá, már alkalmasint felgyogyúlt, és az egész F. Udvar kivánt állapotban vagyon — sőt a' mi leg nagyobb öröm — mind ja' két ifju Hertzeg Alsözonyok — mind a' fő Hertzeg Ferencz, mind a' fő H. Ferdinánd Hitelsei az *Abraham* áldása szerint való meg-áldatott tettel lenni mondatnak. — A' Belgiumi Kormányozó Hertzeg és Hertzeg Alsözony ezen hónapban Belgium felé indulnak. — Itt van még Bétsben egész Polony, és Gyűlések tsak 16-dikban fognak előbbször lenni; mert a' Palatinus 12-dikben az Udvari Gálán itten

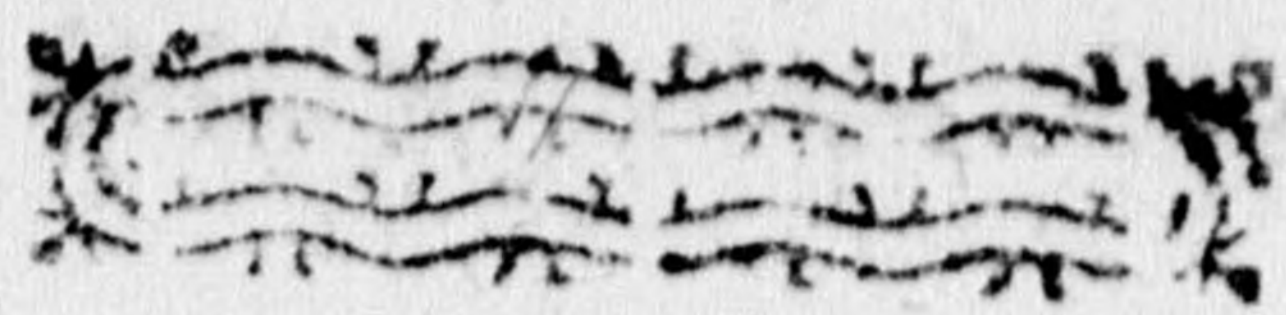

lészen, minden más Nemzetünkbeli fő Méltóságokkal — tehát a' Magyar Diétáról semmit sem irhatunk bizonyost. — A' Kolosvári Posta pedig meg-meg-nem érkezett. — Most fizetnénk jól-meg a' hónapnak, tsak esne, de nem akar. — A' Nápolyi Felségnek meg-izánkáztatására minden F. Udvari készületek meg-vagynak. — A' vallás dolga eránt még semmi bizonyos nem határozódott ő Felsege által, ennyit tudunk mondani. — — — — —

— — — — — Az *Illyriai* Nemzetnek gyűlése el-végeződött, és F. M. L. Báró *Smidfeld* már innen Péterváradra által-is ment. — — — — —

a' Députátusok el-ozlottanak. — A' Pruszszus Udvarhoz jövő Török Követnek Temesvárt már lovakat állítottanak vala-ki, sőt Budán-is a' múlt hónapnak utólján; erről következő Levelünkben többet hallunk. — A' Szélekről olly hírek érkeztek, hogy a' Nagy Vezér' Táborát a' Muszka egészzen meg-korbátsolta volna — meg-haljuk minden órán. — Még a' Békeiséget-kötő *Congressus*-is halgat; azért tsak egy kis illendő várakozással légyünk.

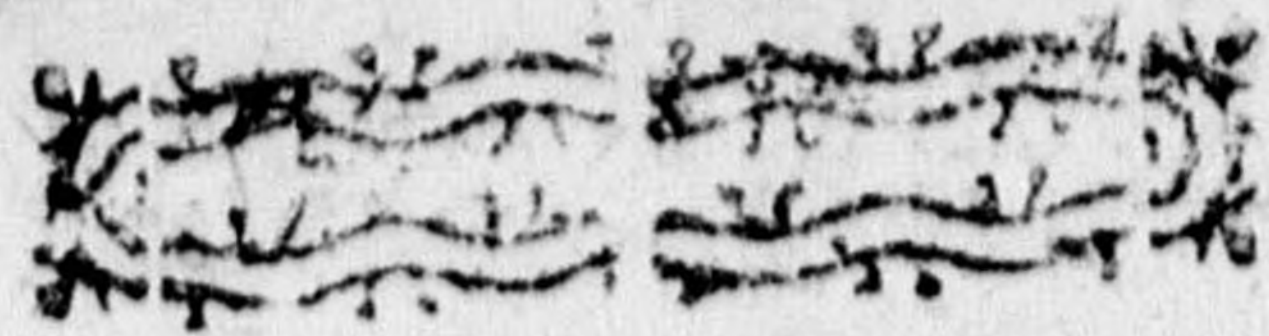
Egy igen nevezetes történet Gallitziából: — „ Itt egy Atya a' maga el-szökött katona fiat, mint hadi szökövényt maga vitte-bé a' Katonai fogságba, de az azért ajánlott pénzt el-nem vette, így izolván: Én az én fiamat pénzen el-adni nem akarom, hanem azt kívánom, mint az én Királynomnak hűségese jobbágya, hogy a' maga bűnéért meg-büntettett-vén, mint a' kire már most nem-is sok szükség legyen, botsáttaisék haza. A' Hadi Komandó ezen történetet be-jelentette ő Felségének; melyre a' Kegyelmes Király azonnal azt végzé, hogy ezen hív Atyának valamig él 25 forintja járjon minden elz-tendőben, a' fia pedig minden büntetés és fizetés nélkül botsáttaisék haza a' Katonaságból. Az öreg hív Atya egy az ő Felsege képet viselő arany emlé-keztető pénzt nyere, melyet a' maga Paraziti köntösén fog hóltig viselni. A' Virtus soha sem vezette el a' maga jutalmát. Tanuljatak Atyák a' ti gyermekeiket az egyenes útan nevelni.

Külső Országi hírek.

Austriai Belgium. — A' békéltető Anglus, Hollandus és Pruszszus Ministerek, a' Belga Tartományoknak az Austriai Ház alá való szerentsés vizsgálta téréket, a' múlt hónap 10 dikén, közönséges meg-egyezések által pécsetelték meg. Ezen egyezésnek rövid summája így következik. — „A' nevezett Ministerek mindent el-követtenek, hogy a' Belgákat réá vehessék az Austriai Ház alá való vizsgálta térésre. Ezen vizsgálta térésnek Nov. 21 didikéig kellett volna önként véghez menni; melly mindazonáltal a' Ts. és K. Sergeknek bé-érkezések után esett meg. Következendők azok az Artikulusok, mellyeket a' békéltető Ministerek a' Ts. és K. Ministerrel együtt, meg-egyezett akarattal, magoknak a' Tartományoknak, az Uralkodónak, az szomszédos és közben-járó Hatalmoknak köz javára és bátorságára meg-erősítették. „

„ I.) Midön a' Tsászár a' Belgáknak Homágiumokat a' szokott rend-tartás szerint el-fogadja, ugyan ekkor meg-fogja erősíteni minden ő Constitutiojikat, Privilegiumjaikat 's törvényes szokásait, mellyek iránt VI-dik *Károly* és *Mária Theresia* Inauguratiojok alkalmatosságával bizonyosokká téttenek volt. — II.) A' Tsászár tökéletesen el-felejtkezik minden meg-esett törvénytelenésekről, és ha szintén ő Felségének 14-dik Okt. költ Pátense szerint, csak azokat illethetné ezen ő Felsége Kegyelme, kik Nov. 21-dike előtt fegyvereiket le-tették: ki-terjeszti ő Felsége a' maga Kegyelmét mindazonáltal mindekre, ki-vévén egy néhányokat, kik tulajdon hibájok által olly szerentsétlenné tették magokat, hogy a' Kegyelemre éppen érdemetlenek; ide értvén azon gonosz-tételeket-is, mellyeknek a' pártoltságához semmi bé-folyása nintsen. — — III.) Noha fegyverrel kellett ő Felségének a' Belgáknak magok tökéletes meg adását végre hajtani: nem vonnya meg mindazonáltal így is, a' Közben-járó Hatalmaságoknak kérésére, azon engedelmeit, mellyeket arra az esetre ígért volt a' Belgáknak, ha

ha magokat önként az ő Felsége hatalma alá bo-
 tsáttanak. — Ezen engedelmei ő Felségének kö-
 vetkezendő punktumokból állanak. — 1.) Vízszá-
 vonnya ő Felsége mind azokat a' fellyebb való
 Uralkodó alatt költ Rendeléseket, mellyeknek jó
 tzéllya meg nem esmértelett, mellyek a' Semináriu-
 mokat, Processiókat, egyéb Sz. áhítatoságokat 's
 a' t. illetik, és mind ezeket olly móddal, a' mint
Mária Theresia alatt vóltanak a' Pülpököknek igaz-
 gatása alá vízszá engedi, a' mint már ez *Luxem-*
bugban ki-is hirdettetett, 's most már a' több Tar-
 tományokban-is ki fog hirdettetni, ha szintén a'
 nevezett Rendeléseknek nagy része a' Tartományok-
 nak Constitutiojival nem ellenkezik-is. — 2.) A'
Lovaniumi Univerfitásban vízszá tészén ő Felsége
 mindenecket arra az állapotra, mint vóltanak *Má-*
ria Theresia idejében, nevezetesen vízszá állittya ő
 Felsége a' Beneficiumoknak ki-olztatása iránt való
 régi just, mellyet *Luxemburg* iránt, további barát-
 tságos rendelésig ki-kötött. Mivel a' *Philosophiá-*
nak, *Jusnak*, *Orvasi Tudomány*nak tanulata itten
 még rozsz lábbon áll, az Uralkodónak pedig főbb
 kötelessége, a' leg-jobb tanulásmódját fel-állitni;
 erre nézve ebben a' részben a' Státusokkal edgyütt
 fog ő Felsége tanatskozni, és ujj tanulás' módját
 fog fel-állitani. — 3.) Mivel minden el törölte-
 tett Klastromokat helyre állittani lehetetlen vólna;
 erre nézve igéri ő Felsége, hogy ezeknek el-véte-
 tett örökségeiket, a' mennyiben lehet, a' testálók-
 nak akarattyával meg-egyező tzélra fogja forditta-
 ni, még pedig a' Státusoknak jóvaslála szerint, a'
 mint hogy ezek iránt meg-is fogja a' Státusokat és
 a' Városi szabadságuakat kérdezni. Azt is igéri,
 hogy az el törölt Apáturságokat, mellyek az Or-
 szág-gyűlésére Deputatusokat küldenek, vízszá fog-
 ja állitani. — 4.) Ő Felsége magát egyenesen a'
 Nemzet hazafiságára bizván igéri, hogy a' kato-
 nai fel-iratásról többé szó nem lesz, 's ujj kato-
 nákat tsak a' Nemzet meg-egyezése által fog szedet-
 ti, a' mint 5-zör azt-is igéri, hogy a' Státusok ed-
 gye-

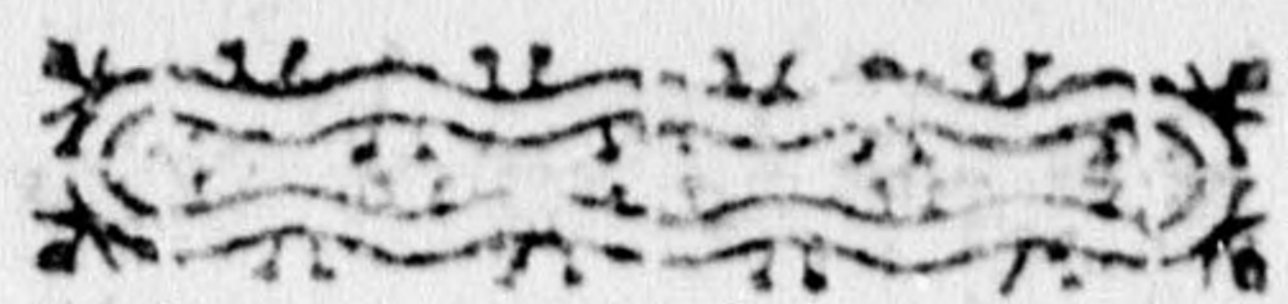
gyezése nélkül a' Nemzetre adót nem fog parancsolni, remélvén hogy a' Nemzet ő Felségéhez 's az ő Felsége Maradékjaihoz éppen olly hivséggel fog a' Monárkhianak oltalmazása iránt viseltetni, mint a' milyennel viseltetett az ő Felsége Elejihez.

6.) A' Törvényes és Birói Székeket el törölhetetleneknek lenni hirdeti ő Felsége. — 7.) Azon Diplomai Kötés, melyet VI-dik *Károly* az iránt adott volt, hogy az fő Dikasteriumoknál valamelly helyly meg-üressedvén, arra 3 Repraesentansok neveztesenek, változtatodjék Constitutiová. — 8.) Jól lehet a' Tartományoknak nagyobb részében nints Constitutio és Privilegiumok szerint meg-határozva az, hogy a' főbb Dicastériumoknak szabadságok vólna valamelly uj Törvény-szerzés alkalmazásával magok értelmeket adni: mindazonáltal tanátsot fog ő Felsége a' főbb Dicastériumoktól kérdeni, valamikor tsak valamelly uj Törvényről, vagy vámbéli Laisromnak meg-változtatásáról léfszen szó. — 9.) Így szintén Tanátsot szándékozik kérdeni ő Felsége a' Stáufoktól azon mód iránt-is, melly - szerint ezen vámolás körül meg-kivántató büntetés-béli rendelések a' Törvénynek közönséges úttyán mehetnek véghez. — 10.) A' Kormányozás olly móddal fog vissza-állittatni, mint volt a' *Mária Theresia* idejében: meg tartya még-is ő Felsége magának azt a' just, mely szerint, ha a' szükség kívánni fogja, de így is a' közönséges kívánság szerint, ebben változtatást tehassen. — 11.) A' Katonáknak fő Komendérozójok és az ő Felsége tellyes hatalmu Ministere, a' közönséges Kormányozóktól fognak függeni. A' Brabantziai katonai Kormányozó a' Közönséges Kormányozó előtt tézile a' magahitét: és attól a' szempillantástól fogva, hogy a' tökéletes tsendesség helyre állittatott, a' Polgárok ellen a' Katonaság, semmi egyéb esetben ne használathassék, hanem tsak a' Birónak Decretumá tellyesítésére, és a' Magistrátusnak, 's főbb Dicastériumoknak kérésekre. — 12.) A' tessi büntetéseket 's polgári rendelkezéseket tárgyazó Törvények iránt egyet szándékozik

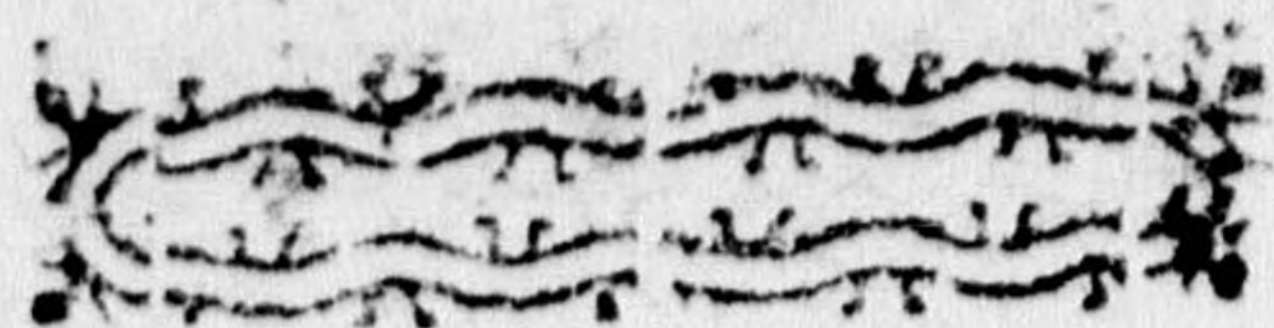
közök ő Felsége érteni a' Státusokkal, t. i. hogy minémü változásokat kellene ezekben tenni 's igéri ő Felsége, hogy semmit ezen Törvényi rendekben meg nem változtat, a' nélkül hogy a' Státusokat tanács iránt meg ne kérdje. — 13.) Ha a' Constitutioknak egyik vagy másik Artikulusa iránt kéttség támadna; ekkor ő Felsége Commissáriusokat rendelvén, ekkor ezek azon Tartománynak Commissáriusaival fognának a' dolog iránt tanácskozni, mellyeket illet ezen dolog, 's a' ki menetele a' tanácskozásnak ő Felsége elejébe terjesztetik. Ha ezek meg nem edgyezhettek, a' Státusok közzül fognak részre nem hajló személyek e' végre ki-rendeltetni, a' dolog ezeknek hiték alá bizattatik, 's ezen végső ítélők alá fogják magokat a' Státusok és a' Császár adni. Illyen személyeket annyi számmal fog ki-rendelni a' Császár, mint a' Státusok magok. — IV.) A' Pruszizus és Anglus Király Holláudiával edgyütt jót állanak a' Császárnak és az ő Maradékjainak a' Belga Tartományok iránt, mellyek most az ő Felsége hatalma alatt egyesítették, 's forma szerint kezelséget valólnak az iránt, hogy ezen Tartományok a' több Auszriai Német Tartományokkal el-váloszthatatlanul öszve foglaltatnak, és azon Privilegiumok és Constitutiok szerint fognak igazgattatni, mellyek iránt, a' nevezett Hatalmaságok nékiek jót állottanak. — V.) Ezen egyezésnek 2 hónapok alatt meg kell all-írás által erős-sítettetni, vagy ha lehet még hamarébb is: melynek Gróf *Merszi* reménség alatt addig-is alája irt. Ennek felette meg egyeztek a' Ministerek azon, hogy a' III dik Artikulus alatt le irt 13 punktumokból álló engedelmei a' Császárnak ezen egyezésbéli Kötés-levél mellé ragasztassanak.

Lengyel Ország. — Gróf *Potokky* a' Lengyeleknek Konstantinápolyi Követe, általom és kereskedés-béli kötésre lépett a' Portával; mellynek mitsoda ki-menetele léfzen, az idő válosztya-el. A' punktumai ezen kötésnek, ezek: — „ 1.) Költsönösön fogják a' két Hatalmaságok, edgyik a' másik.

másiknak Országait oltalmazni, és azon határok között megtartani, mellyek között a' következendő közönséges békeségnek megkötése alkalmaságával fognak tanáztatni. — 2.) Költsönös segítséget ígérek egymásnak, ha valamelyik, ezen háború elmúlván, a' másiknak segítségére szorulna. A' Törökök ezen esetre 40-ezer főből álló segítséget tartoznak adni a' Lengyelnek, e' pedig 20-ezeret vagy valamivel többet is. Ezen segítség pénzrel is megváltathatik. A' Császári Udvarok nyilván ki-vagynak ezen kötésben neveztetve, mint a' kik ellen készült ezen kötés. — 3.) A' Porta olly szabad kereskedést ígért a' maga vizein Lengyel-orzágnak, mint a' millyennel élnek nálla az ő több barátjai. — 4.) A' Lengyelek szállíthatnak a' *Fekete tengerre* 40 hajókat; *Akkirmantól* fogva *Konstantinápolyig* Török Zászlókkal, innen pedig az *Archipelagusra* a' magok Zászlókkal. — 4.) *Konstantinápolyban* egy olly rangú Lengyel Követ fog szüntelenül lakni, mint a' millyen ranggal él ott a' *Frantz első rangú Követ*.

A' *Lüttikh* felől jövő hírek azt erősítik, hogy a' Német Birodalom kérésére 's költségére mint egy 6 ezrig való gyalog és lovas, Magyar és Ulánus katonák rendeltetvénk volna *F. M. L. B. Alvinczynek* Kormányozása alatt a' *Lüttikhi* zenebonának le-tsendelítésére, és a' Német Birodalom fő Tanács-szeké végezésének be-töltetésére. — Egy *Masrikhtból* 20-dik Dec. költ tudósítás pedig azt erősíti, hogy éppen azon estve ment volna ott keresztül *F. M. Bondertől* egy Kurir *Lüttikh* felé, ki ezen Polgároktól egyenes valózt akar kérni az iránt, hogy akarják é magokat az irántok tétetett rendelésnek alája adni, vagy nem? A' *Lüttikhi*ek azt mondattnak ezen kérdésre felelteknek lenni, hogy a' Császárnak mind ellene álhatatlan hatalma, mind pedig igazság szeretete felől meg-lévén ők győzöttetve, az ő Felsége katonáinak ugyan ol-lent nem állanak, de másféle Német-orzági katonákat,

nákat, a' Tsászáriakon kívül magok kő-falaik közé bé nem botsáttanak.

Gróf *Kinszky* Filep, — — meg-háborodott elméjében: mellyre nézve méltóztatott ő Felsége, ezen szerentsétlen Gróf személlýére való gondviselési, 's annak sok szép jószágainak ki-szolgáltatását, az *Onafus* vizén alól 's felül lév' *Austriában* kormányozó Generális, és *Béts* Városá Komendánsa, Lovaság Generálja Gr. *Kinszky* József Urra bizni. — Gr. *Kinszky* Filep Ur' szomorú példája. újj bizonyosága annak, hogy a' sok kints 's jószág nem eszközölheti magában az elme' tsendességét.

Nagyszombatba, szabad bé-menetelt engedett vólt néhai II-dik *Joséf* Tsászár a' 'Sidóknak. Ezen szabadságoktól el-estek, az el-múlt Jan. 28-dikán költ nevezetes Udvari határozás után; hanem azt újjra megnyerték, egy felső végzésnél fogva, mely Dec. 4-dikén adatott-ki. — F. M. L. B. *Splényi* Ur, *Szabolts* Vármegyei Fő-ispánná tétetett.

Tapoltza 22. Dec. — Szala Vármegyében a Balaton mellett az idén olly bő vala a' bor szüret, hogy hasonlóra a' Balaton vizében termett széles szájú zsirban sült hartsa farkán meg-éllemedett borzas bajuszú deres szakállú öreg Magyarok régen nem emlékeznek, a' hordót drágábban kellett venni, mint a' bort, most-is akóját meg-lehet venni 17 — 20 — a' javát 25 garason, itzéje egy poltra, egy krajtzár; a' Somogyban '20 krajtzár egy akó bor: de azért senki se gondolja hogy rossz borok vólnak, mert ezen Balaton mellyéki nevezetes szőlő hegyek, Badatson, Sz. György hegye, Hallyagos 's. t. nem alább való bort teremnek, mint a' Magyar Hazában esmeretes Tokaj, Hegy-allya,

és Somló szőlő hegyek, a' ki nem hiszi mennyen Balaton mellé bor vásárlani, meg-tapasztalhattya, bezzeg meg-itathatnánk most a' Kurir Deressét a' jó borból, de bezzeg széna kevés van, a' Gabona drága, egy köből búza 3 forint, a' ró's 2 forint 50 denar. a' Kukuritza 2 frt, a' zab 2 forinton fellyül is el-kelne tsak volna, most jó kellemetes őszi idők járnak, a' vetések-is szépek. A' marha húsnak fontya 4 kr. contractionalis helyyeken, az az a' hol Katonaság szálláson van 3 póltra, egy font szalon-na 7 — 8 garas, ennek drágaságát a' Tolvajok okozzák, mivel szarvas marhát, lovat, juhót, disznót miattok már nem bátorságos tartani az Istáló-ból-is el-lopják a' disznót a' makkos erdőről, még az olbúl-is folkástúl el-lopni bátorkodnak, a' Vármegye tömlötzből a' Táborhoz le-kiférte'ett gonosz-tévők között már sokan haza szabaldultak ezekkel is szaporodik a' Haramia Sereg. A' F. Királynak Adót nem fizetnek, a' Státusnak nem használnak, Földes Urat nem szolgálnak, Mezzei munkát nem dolgoznak, azon Polgárokat-is, a' kik adót fizetnek, minden részben köteleltségeknek eleget tesznek, meg-nyomorittyák, javaikból meg-foiztyák, utobb ezek sem élhetnek, fájdalom! még sintsen erántok méltó figyelem: embert ölni szokásban ment. Csitsó nevezetü Hellységben 'Sidó lévén a' Mészáros, hogy a' vágni való marhát drága ár-ron kellett meg-venni, a' pénzire ki-mehessen, nyerhessen-is nyomtatéknak egynéhány kutyát le-mettzett, húsát bárány hús gyanánt ki-mérte, az Elöl-járók észre vévén ki-nyomozták a' 'Sidó Házánál találtak 8 kutya bört, mellynek a' húsát pénzen nyerte-ki: ez valóságos igaz, —

A' zabolátlan erköltsnek, boszszú álló haragnak, siralmas példáját látta e' Karátson Havában Somogy Vármegyében Alsó - Segesd Falú: hól a' Mesternek háza nem lévén, minthogy a' múlt nyáron Szombat napon elégett, 'sellérségben lakott egy némelly vagyonos Polgárnál, és ennek-is a' háza még a' nyáron ugyan-tsak Szombat napon elégett. Onnan más házhoz tétetvén a' Mester, a' falusiak közönséges hitelek szerint, önként fel-gyujtotta maga Gazdájának házát, kinél Sellérkedett, azonnal ki heveredvén a' Mester a' kertben lévő gyepre, mérges mosolygással nézte, mint lebeg a' pusztított láng fel-felé, honnan a' tűz fel 's alá tsapdoztatván, tsak hamar a' Helvetziai Vallást tartó Prédikátornak-is házába harapott, 's el-borította. Egy szóval: két, három óra alatt 36 házoknak tsak a' füstölgő helyeket nézegették a' gönybe borúlt szemek, 's hamuvá lett vagyonyait hathatós jajjal emlegették a' zokogó szavak: mig a' Helvetziai Vallás' ujj, és tzifra Imádságos Háza-is, ámbár egy szabad rétenn a' falun kívül a' szegénységnek ölzve adott költségével épittetve bátorságoson állott, az emészto tűznek földig prédája lett. Ember, avagy marha nem veszett, délben támodván a' tűz: pedig szinte minden háznál tsak az időnek lágysága tartóztatta életeket a' hidafokban heverő hizottaknak. Némellyek a' Mestert kimentik illy szörnyü kártételnek botsátthatatlan vét-kétől, és a' támadott tűznek okául egy hizottnak vigyázatlan perkeltetését állittyák. Méltó tekintet-be venni, hogy a' 'Sidónak háza, körös körül elégett épületek közepette épen maradott: talán mivel Szombat nap vólt, hogy a' Sabelzt meg-ne szegje fáradságos oltással a' 'Sidó. A' Mester olly helyre vitetett, hol szabadon ne gyújthasson.